

İhtiyarlık İçin Kılavuz

Nureddin Yıldız'ın 01.11.2009 tarihli (85.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Değerli kardeşler,

Allah Teâlâ dilediği gibi ve dilemesinin hiçbir engeli olmayacak şekilde bizi yaratmış, ne iki kulağımızın ne on parmağımızın olmasını kendimiz belirlememiştir. O murat etmiş, şekil vermiş, dilediği gibi ve hiçbir yerden onay almaksızın bizi yaratmıştır. Plan onun, hikmet de şüphesiz ki onundur.

Bir çocuk, anne-babaya muhtaç şekilde yaratılır. Sonraları adım adım büyür, delikanlı-hanımefendi olur ve bir gün gelir, birinin elinden tutmasına muhtaç hâle yeniden döner. Ve bu dünyadan gider. Bebeklik ile ihtiyarlık arasında bir hayat yaşıyoruz. Kundakta, annemizin kucağındaki gibi birilerinin bir bardak su içirmesine muhtaç şekilde dünyadan gitmek insanın kaderidir.

Allah'ın huzurunda hesabını vereceğimiz bir hayat yaşadığımızı göre ihtiyarlık konusunu iki açıdan iyi tahlil etmek zorundayız.

Evvela eğer kaderde yaşlanmak varsa bu, insanın Allah Teâlâ'nın huzurunda hesabını vereceği hayatın devam ettiğini gösterir. İnsan işinden emekli olabilir ama kulluktan emeklilik olmaz. Binaenaleyh yaşlı bir insan Allah'ın nazarında 'emekli' değildir. Yaşlılara mahsus bir fıkıh söz konusu ise de bu kulluğun gerektirdiği vazifelerden muaf olmak anlamına gelmez. İkinci olarak şu tahlil edilmelidir: İnsanın çocuğu doğduğunda nasıl ki kendini farklı bir konumda hisseder, bebeğine karşı sorumluluk altında olduğunu bilirse yaşlı anne-babası olan veya zimmetinde yaşlı bulunan herhangi bir mümin de bebeği olan insan gibi hassasiyet göstermelidir.

Bir Müslüman için üç aylık bebeğine karşı sorumluluktan uzak herhangi bir laubalilik düşünülmemeyeceği, bebeği için kimsenin 'bana ne, ne yerse yesin' demesi tasavvur edilemeyeceği gibi aynı durum yaşlılar için de geçerlidir. Yaşlılar bizim için bebeklerimiz kadar sorumlu olduğumuz kimselerdir. Yaşlılar için geçerli bir fıkıh bölümümüz olmasından başka, onlara karşı sorumluluk taşıyanlar açısından da belli bir fıkıh geçerlidir.

Ümmetimizin yaşlı standardı altmışın üstüdür. Altmıştan sonrası yaşlı hükmündedir. Yaşlılık da iki sınıfa ayrılır ki bunlar yaşlı (altmış bir veya daha fazla yaş) veya bakıma muhtaç hâlde olmaktır. Bir insan bakıma muhtaç olduğunda bebek hükmündedir. Bakıma muhtaç insan kim tarafından bakılacaksa -bunu da ileriki sayfalarda ele alacağız- onun elinde bakılan kişi Allah'ın şeriatına göre bebek hükmündedir. Mal bıraktı-bırakmadı, mirası vardı-yoktu, önceleri şarapçıydı-kumarbazdı... artık önemli değildir. Arada bir mahremiyet bağı kurulmuşsa sorumluluk da söz konusudur. Ağabeyi hiç bakmıyor da küçük kardeş bakıyor diye bir mazeret de ileri sürülemez, ağabey namaz kılmıyor diye küçük kardeşin de kılamayabileceğinin mantıksız olması gibi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahih bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki: "Allah kimi altmış yaşına ulaştırdıysa onun kıyamet gününde konuşma hakkı bitmiştir." Yani altmışına kadar hayat verdiği insan adam olacaksa olacak, toparlanacaksa toparlanacaktır. O saatten sonra yeni bir şey olmaz. Altmış beş yaşına gelmiş birinin hâlâ sakal bırakmaması, sigaraya devam etmesi, menhiyatla meşgul olması, cami bahçesinde dedikodudan vazgeçmemesi Allah'ın nazarında 'adam olmak-olmamak' ile ilgili bir işarettir.

Elbette yirmi bir yaşında olan da eceli her an bekleyebileceği gibi altmış yaşını geçmiş biri, hayli hayli ecele yakın olmasından ötürü daha bir beklemelidir. Altmış yaşına gelmemiş olanın en azından tabiri caizse göstermelik bir mazereti vardır denebilir, altmış yaştan sonra hiçbir bahane yoktur. Peygamber aleyhisselam bir hadisinde ümmetinin ömrünün altmış ile yetmiş arası olduğunu haber vermektedir. Bir insan seksen-doksan yaşına da çıkabilir elbette ama normal ve sıradan olan durum, altmış yaştan

sonra geri sayımın başlamasıdır –hatta elli yaşındayken geri sayıma gerek kalmamış, her şey bitmiş de olabiliyor.

Müslüman, kendisi üzerinde görülen Allah'ın nimetlerini tefekkür ederken, altmış sene boyunca yaşamının adam olup cennete girebilmek için yeterli olduğunu hesaba katmalıdır. Altmış yaşından sonra insan fabrika kurmamalı, yatırım yapma gailelerine girişmemeli veya gelini-oğlu ile bir daire yüzünden kavga etmemeli, miras yüzünden mahkemelere düşmemelidir.

Enes bin Malik radiyallahu anh şöyle diyor: “Allah, Peygamberini altmış üç yaşında aldı. Ebu Bekir’i, Ömer’i, Ali’yi de altmış üç yaşında aldı.” Resûlullah aleyhisselamın ve bu üç mübarek sahabinin aynı yaşta vefat etmelerinin hikmetini şüphesiz ki Rabbimiz bilir. Fakat âlimler bu konuya dair bir tespitte bulunmuşlardır ki altmışlı yaşlardan sonrası oturup kalkarken ah u vah edilecek yaşlar olduğu için Allah, Resûlü’nü o hâle düşürmeden huzuruna almıştır. Kılıcını kaldırabilen, yemeğini kendi yiyebilen, üstü başına dikkat edebileceği bir yaştaydı.

Bu da ümmet-i Muhammed’e, altmış yaşından sonrası için dünyevî anlamda yatırım hareketliliğinin hızını yüksek tutmamasıyla ilgili bir işarettir. Altmış yaşa erişilince Allah’a hamd edilmeli, bunun büyük bir nimet olduğu hissedilmeli ve hayırlı bir akıbet için çok daha dikkatli olunmalıdır. Altmış sene boyunca yaşadığı hâlde günün birinde kalp spazmı geçirince hemen feleğe, meleklerle ve hayatına hakaret etmeye kalkışmak mümin olmaya yakışmaz. Az mı gezdin dünyada, yeter. Yirmi yaşında olmasına karşın dünya nimetlerinden faydalanamayan nice insan varken altmış yaşına geldiği hâlde durumuna hamd etmemek nankörlük olur.

Resûlullah aleyhissalatu vesselam, “Sizden birinizin başına bir bela gelince ölmeyi istemesin. Çünkü mümin bir gün bile yaşasa Allah’ı razı edeceği ne işler yapmış olurdu” buyuruyor. Demek ki mümin için bir dakika bile büyük bir kârdır, değil mi ki o bir dakikada iki defa ‘sübhânallâh’ deme imkânı vardır, öyleyse o kadcık kelimeyle bile cennetten yerler ve gökler kadar yeri hak etmek mümkündür. Mümin, iman sigortasını elinde bulundurduğu sürece Allah’ı anar, sadaka verir, iyi bir söz söyler, iki rekât namaz kılar.

Mümin için hayat daima kâr doludur; zararlı olan kâfirdir, facirdir. Mümin, dünyaya kazık çaktığından değil ahiret borsasına yatırım için hâlâ fırsatı olduğundan dolayı yaşamayı ister. Son nefese kadar yatırım imkânı sürer. Yatırım imkânları dille yapılabilecek olanlardan elle yapılabileceklerle ve külfetli olanlardan tamamen masrafsızlara kadar sonsuz çeşitlilikte olduğuna göre de mümin, ölmeyi dilemez.

Diğer taraftan, yaşlı insanlar geçmişin muhasebesine de daha fazla ehemmiyetle vakit ayırmalıdır. Kırk beş yaşındaki biri hayatının yoğunluğundan ötürü belki buna vakit bulamayabilir, elbette onun için de bu gereklidir, ancak altmış yaşı geçtikten sonra bu konu iyice önemli hâle gelmiş demektir. Altmış senenin ne ara geçtiği, nelerle geçtiği ve bundan sonra neleri daha iyi yapabileceği gibi konularda tefekkür etmek olabileceği gibi kullarda bulunan hakları, küslükleri, kaza namazlarını; kısaca ahirete götürmekten utanacağı her şeyi temizlemeye uğraşmalıdır.

Gönül ister ki insan bu tür hatalara hiç düşmeden altmışlı yaşlarına gelsin, fakat fani âlemde insan illa bir bataklığa bulaşmış olacağından, o yaşa erişince artık geçmiş hatalarını telafi etmeye daha fazla zaman bulmalıdır.

*

İhtiyarlık kelimesinin konuşulduğu her ortamda karşımıza ‘emekli’ diye bir kelime çıkmaktadır. Bu kelime Müslüman neslin yüzyılımızda tanıdığı bir ifadedir. Ümmetimizin geçmişinde bu kelime yoktur, zaten dünyada da çok eskilere giden bir kelime değildir. Şimdilerde emeklilik adeta öğretmenlik, esnaflık gibi bir meslek türü olmuştur. Emeklilikten geçinmek diye bir şey oluşmuş, yerleşmiştir. Şu kadar sene alınının teriyle, sonrasında alnından akan terin sonucuyla geçinilir. Kanunî bir hileye binaen

oluşturulmamış emekliliğin dinen sakıncası yoktur, Allah'tan böyle temenni ederiz. Lâkin bin bir hileyle elde edilmiş emeklilik kartından alınan maaşın helal olup olmadığı da malumdur.

Esasen emeklilik ne psikolojik ne dinî açıdan doğru değildir. İnsan eli tutar, gözü görür durumdayken emekli olmamalıdır. Emekliliğin en basit tanımı hastane aboneliği olmaktır. Evde boş durmaktansa hastaneye gidip muayene olmak ve her muayenesinde yeni bir hastalığının keşfedilmesi, emekliliğin adeta zorunlu bir sonucudur. Yani emeklilik insana bir sağlık faturası çıkardığı gibi etrafına ve ailesine karşı da lüzumsuz adam tipine sebebiyet vermektedir. İçinde bir emeklinin bulunduğu evde yaşayan mümin kardeşlerim bu ifadelerimin ne manaya geldiğini gayet iyi anlarlar.

Bu nedenle emekliliği hoş karşılamamak lazımdır. İnsan ekonomik gerekçelerle emekliliğe mecbur olabilir de bunun psikolojisi kabullenilmemeli, ikinci iş temin etmelidir.

Emekliliğe üç dipnot düşmemiz ve Müslümanlık zaviyesinden konunun hangi şekli alacağını tespit etmemiz gerekir.

Birinci olarak, emekli Müslüman, Allah'ın verdiği beden dipdiri dururken kanunî kılıflarla kendini iş ve çalışma dışında görmemelidir. Bu ilkemiz olmalıdır ve artık ayakta duramayacak, çalışmayacak hâle geldiğimiz zaman emekliliği kabul etmemiz gerekir. Nitekim Rabbimiz çalışan ve nasır tutan elin sahibini sever, oturanları sevmez. Sultan Murad gibi bir yaştan sonra artık kendini ibadete ayırmak için emekli oluyor ve bunu uyguluyorsa böyle emekliye de elbette can kurban. Geceleri teheccüde daha rahat kalkabilmek için emekliliği isteyen ve kararlılıkla bunu uygulayan birinin yaptığı mübarektir.

İkinci olarak, emeklilerin buldukları ortamlarda hanımlarına-gelinlerine-çocuklarına karşı dayanılması zor yük hâline gelmemeleri gerektiğine dikkat edilmelidir. Altmış yaşına gelmemiş, elli yaşında biri emekli oluyor ve taşı balyozla parçalayacak gücü var. Sabahın sekizinde kalkıyor, akşama kadar evde oturuyor. Böyle biri elbette huzursuzluk çıkarmaktan başka şey yapamaz.

İnsan emekli olmamalı, olduysa evde durmamalıdır. Gençlerin başına dert çıkarıp cehennemlerine sebep olmak, her işe karışmak emekliliğin sıkıntılı yönlerinden biridir. Bu bakımdan işten emekli olan, çok konuşmaktan da biraz emekli olmayı bilmelidir. Emeklilik, olursa, ibadete daha fazla vakit ayırmak ve ahiret yatırımlarına hız vermek için olmalıdır –şöyle bi' forsunu göstermek, amir olmak, evi teftiş etmek için değil.

Üçüncü olarak, emeklilikte hüsn-i hatime (güzel son) mücadelesi merkezde tutulmalıdır. İmanla ölmek kimsenin garantisinde olmadığından, güzel bir ölümün nasip olması uğrunda hayatını şekillendirmelidir. Böyle olursa emeklilikten hayır görülebilir. Bunun dışındakiler Müslüman'ın başına dert oluşturur.

Emekli biri cami bahçesinde ezanı beklerken geçirdiği vakitlere acımalıdır. 'Bu yaştan sonra' yapılacak çok fazla iş vardır. Onca güzel iş imkânı, hiçbir güzelliğe vesile olunamazsa bile dua ederek müminlere yardımcı olma ihtimali varken cami bahçesinde oturup biraz sonra kılacağı namazı şimdi gıybetini ettiği kimseye göz göre göre vermek nasipsizliktir. İmamı, müezzini, esnafı çekiştirmekle geçen vakitler insanın heybesinde ne yaşlılığından önce ne sonra yapılan ibadetleri bırakır.

Televizyon başında, düğünde, eğlencede bir yaşlının ne işi olur? Artık o saatten sonra onun işi cenazelere katılmak, mezarları ziyaret etmek ve geçmişini muhasebe edip kabirde neyle karşılaşacağını düşünmek olmalıdır. Biraz ciddiyet lazımdır. İnsan, evet, torunlarıyla neşelenmelidir de ama gözü şekerlerini verip yine Kur'an okumaya dönmekte olmalıdır. Çünkü çocuğun -varsa- daha ömrü vardır ama yaşlının elinde saniyeleri var ya da yoktur.

Seksen yaşına gelip hâlâ bankadaki hesaplarına dokundurmak, hayır işlerine koşmamak doğru stratejiler değildir. Nasılsa sen ölünce çocuklarına kalacaktır madem, bari sağlığında torununa harçlık

vermelidir ki sevap hanesine yazılıp işe yarasın. Parasını alıp caminin musluklarını, ayakkabılıklarını değiştirmelidir. Hayır yapılmasını kendisinden sonrası için vasiyet etmek ama hayattayken aynı hayrı yapma imkânı varken yapmamış olmak, paranın sıcaklığına yenilmenin göstergesidir.

Emeklilik ve yaşlılık günleri infak günleridir. O insan madem ahirete hep hazırdır, mesela cebinden bozuk para hiç eksik olmamalıdır. Gördüğü çocukları sevindirecek sadakada, hafızlık eden talebelere bahşiş vermekte gözü olmalıdır. Fakir akrabasına bir kilo peynirle ziyarete gitmeli ve gönülleri sevindirmenin peşinde olmalıdır. Ahirete hazırlık böyle yapılır. Allah Teâlâ bu gayreti görürse insana hüsn-i hatime nasip eder. Yoksa âmin demekle, içinden geçirmekle yetinip gayret ve himmet etmemek ciddiyetsizlik olur.

İnsanın on altı yaşındayken de dikkatli olması gerektiği ortadadır ancak yaşlılar haramlardan kesin biçimde uzak durmalıdır. Yirmi yaşında bir delikanlının televizyondaki müstehcen bir sahneye bakması ayıplanır ancak seksen yaşında birinin bakması adeta 'zaten bundan ne olur' türünden bir kabullenmeyle karşılanır. Diğer yandan hanımı geç yaşta vefat edince 'bana bir kadın daha bulun' diye ortalığı velleveye veren de aynı hacı amcadır tabii... Madem gözü dürbün gibi görmüyor, hanımı ölünce neden o kadar rahatsız olmuştu? Haramın haram olması açısından yirmi yaş ile seksen yaş arasında fark yoktur.

Sırf 'hacı amca' gözüyle bakılıyor diye gelene geçene elini öptüren, gelininden gelininin arkadaşlarına kadar mahremiyet tanımayan bir tavır insanı haramlardan muaf imiş gibi bir tavra sürükler ki çok yanlış ve tehlikelidir. Yaşlıların kesin anlamda 'melek' gözüyle görülmesi hatalı bir bakıştır. İhtiyardaki para hırsı gençlerde olsa bütün gençler fabrika sahibi olurdu.

İhtiyarlar haramlar konusunda çok daha dikkatli olmalıdır. İki nedenle: Bir ayağı çukurdadır ve yaşlı olmasından ötürü gençlerin örneğidir. Gençler ahirete hazırlığın nasıl yapıldığını yaşlılar üzerinde görmelidirler.

Yaşlı ve elden etekten düşmüş hâlde olmak tıpkı cahillik, düşman, hastalık gibi bir afettir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, Allah'a sığındığı şeyler arasında yaşlılığı zikretmiştir. Her namazda, selam vermeden önceki dualarından biri de "yaşlılık hâline sana sığınırım" cümlesidir. Bir insanın, erkek-kadın olsun, kendi doğurduğu ve taharetinden emzirmeye kadar bütün ihtiyaçlarını gördüğü çocuğunun eline mahkûm hâle düşmesi çok zor bir durumdur.

Efendimiz aleyhisselam bu yüzden yaşlılığı Allah'a sığındığı şeylerden biri olarak zikretmiştir, düşmandan sığındığı gibi. İnsanın bu hâline erzel-i ömür denir. Nitekim beddua ettiği bir Yahudi için "Allah sana uzun ömür versin" buyurmuş, sahabe-i kiram o kişinin yüz yirmi yaşını gördüğünü ve sokaklarda çocukların oyuncağı hâline geldiğini aktarmıştır. Yüz yirmi yaşındayken on iki yaşındaki çocuklar için maskara hâline gelmek tarifsiz bir yıkımdır.

Pir-i fani olmuş bir ihtiyar bu bakımdan hem kendi vaziyeti hem ona bakması gerekenler için ağır bir imtihan olabilir. Allah Teâlâ'ya dua ederken sıhhat ve afiyetle geçirilen bir ömür temenni edilmelidir. Altmış yaşındayken, gelinine-oğluna muhtaç olmadan ölmek büyük bir nimettir ve bunun kadr ü kıymeti bilinmeli, Allah'tan niyaz edilmelidir.

*

Kimin kime bakmak zorunda olduğu da yaşlılık meselesinin diğer bir başlığıdır. Kim kime bakmak zorundadır? Kimin kimle mahremiyet bağı varsa o, ona bakmak zorundadır. Mahremiyet bağı en kısa şekilde şöyle açıklanabilir: Biri kadın diğeri erkek olan iki tarafın birbiriyle evlenmesi caiz değilse bunlar mahremdir. Baba ile kız mahremdir, baba ile oğul, dede-torunun mahrem olması gibi. Mahremine bakmak insanın omzunda bir sorumluluktur.

Şu kadar var ki bakım hizmetini görme sorumluluğu da tabakalara ayrılmaktadır. Mesela yeğen ile amca arasında mahremiyet vardır çünkü amca ile yeğenin evlenmesi mümkün değildir. Yani bir insan amcasına bakmak zorundadır. Fakat amcanın kendi oğlu varken birinci derecede sorumluluk oğuldadır. Oğul o mesuliyeti yerine getirmezse sorumluluk o zaman yeğene geçebilir. Mesela dedeye bakmak, mahremiyet bağı söz konusu olduğu için torunun vazifesidir –ama baba hayattayken değil. Kendi çocuğu varsa dedeye o bakar ama torunun babası hayatta değilse o zaman torun, dedesinin bakımını görmelidir.

Bunun tek istisnası anne-babadır. Evlat, anne-baba önünde yok hükmündedir. İşim var, hacca gideceğim filan... hiçbir mazeret ileri sürülemez. Ne haccı ne işini, evlat hiçbir bahaneyi ileri süremez. Hizmete muhtaç anne-baba mutlaka bakılacaktır. Bu hemşireye havale edilemez. Bakıcı tutulması, tamir edilmesi evlat tarafından mümkün olmayan durumlarda (pansuman edilmesi, hastanın tek kişi tarafından kaldırılamaması vs.) olabilir.

Bu noktadaki ince bir hususu vurgulayalım ki ihtiyar anne-babaya bakmanın yükümlülüğü evladın vazifesidir –evladın hanımının/kocasının değil. Kimse kaynanası/kaynatasına bakmak zorunda değildir. Bu kadın ve erkek için geçerlidir. Çünkü gelin/damat, evlat değildir. Diğer yandan yirmi sene boyunca cariyeye muamelesi görmüş bir geline hakaretin bini bir para muamele sergiledikten sonra ameliyat olunca eli ayağı tutmaz hâle gelip “gelinim bana bakmıyor” demek akıl ve mantığın kabul etmeyeceği bir çelişkidir. En ufak hatasını merceklerle büyütüp konu komşusuna rezil edilen bir kızcağızın daha sonra bakımını istemek muhaldir. İnsan kendi insanlığını kaybetmemelidir ki yarın insanî bir hizmet bekleyeceği zaman yüzü tutsun.

Ancak insanlığın neyi gerektirdiği de herkesin vicdanında bellidir, malumdur. Eşler arasındaki muhabbet, hanımı kaynanasının hizmetine koşmaya sevk ederse bu işten hanımın kazanacağı sevap ayrıdır. Görevler ve sorumluluklar bazında kadının böyle bir mesuliyeti olmadığı, kıyamet gününde neden kaynanasının bakımını ihmal ettiğinin sorulmayacağı bilinmelidir. Böyle bir ikileme düşmüş erkeğin de geçmiş hakkında tefekkür etmesi elbette lazımdır. Hanımıyla annesi arasında tam manasıyla tampon olamadığı günleri hatırlamalı, hatalı tavırlarını düzeltmelidir. Erkeğin bu konudaki ideal vazifesi annesinden gelen elektriği ayrı, eşinden geleni ayrı sindirmek olmalıdır.

*

Yaşlılar konusu Efendimiz aleyhissalatu vesselamın gündemini meşgul etmiş başlıklardan biridir. Resûlullah aleyhisselamın sünnetine ittiba etme hassasiyeti taşıyan müminler olarak biz de yaşlılar konusuna özel bir itina göstermek mecburiyetindeyiz. Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'inde anne-baba için evladının eline yaşlı olarak düştüğündeki anı hususî olarak zikretmesindeki hikmeti düşünmeliyiz.

Bir defasında Efendimiz aleyhisselam ashabıyla beraber otururken karşıdan bir ihtiyar yaklaştı. Ona mecliste yer açılması gerekiyordu. Herkes bir diğerrinin yer açacağını düşününce sonunda bir süre yer açılmadı ve yaşlı adam oturacak bir boşluk bulamadı. Peygamber aleyhisselam bu manzara üzerine, “büyüğümüze hürmet, küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir” buyurdu. Buradaki tehdidin, Muhammed aleyhisselamın ümmetinden olmamaktan bahsettiğini hatırdan çıkarmamalıdır. Büyükler illa hürmet göreceklendir. Resûlullah aleyhissalatu vesselam, ashab-ı kirama imamlıkla ilgili öğüt verirken, “cemaate imam olduğunuz zaman namazı uzatmayın; arkanızda hasta, yolcu, yaşlı vardır” buyurur.

Bakınız, Allah'ın huzurunda namaza durulmuş ve arkada ihtiyar varsa namaz ona göre kısa veya uzun tutulabiliyor. İslamiyet budur.

Enes ibni Malik'in rivayet ettiği hadis-i şerifte de şöyle buyrulmaktadır: “Kim yaşlı birine yaşından dolayı hürmet ederse Allah o kimse de o yaşa geldiği gün ona hürmet eden birini karşısına çıkarır.” Fıkıhta mefhum-ı muhalif diye bir tabir vardır. Bu hadisin mefhum-ı muhalifine baktığımızda şunu

görürüz: Yaşlıya karşı gereken hürmeti göstermeyen de aynı yaşa geldiğinde aynı saygısızlığı görecektir demektir.

Peygamber aleyhissalatu vesselam üç şeyi Allah'a saygının göstergelerinden saymıştır: Beyaz sakallı ihtiyara saygı, hafızu'l-Kur'an'a saygı ve Müslümanlar'ın liderine saygı. Bu üç saygının Allah'a karşı saygılı olmakla ilgisi vardır. Fakat beyaz sakallı amcanın hürmet görebilmesi için hafız olması lazım değildir, hafızlık ikinci bir payedir. Saçı-sakalı beyazlamış olmak bir Müslüman'ın hürmet görmesi için yeterlidir. Resûlullah aleyhisselam namaz kıldıracağı zaman arkasını dönüp "en yaşlılarınız ve saygınlığınız en önde dursun" buyurmuştur.

Lâkin yaşlılara gösterilmesi emredilen bu saygılı tavır elbette onların camideki çocuklara karşı kovucu bir tutum içinde olmalarını gerektirmez. On yaşındaki çocuk, ilk saftaki yaşlılarla yan yana namaz kılmamalı ama camiden de kovularak namazdan soğutulmamalıdır.

*

'Hürmet' deyince yalnızca hacı efendilere, yaşlı hocalara hürmet etmeyi anlamamız da eksik bir kavrayıştır. Mesela sigara içmekten, televizyon seyretmekten başka bildiği olmayan bir ihtiyara hürmet etmenin o kadar da gerekli olmadığını düşünebiliyoruz.

Hâlbuki bu sünnete aykırıdır. Mekke fethedildiği gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem muzaffer bir kumandan olarak Kâbe etrafındaki son kontrollerini yapıyordu. Ebu Bekir radiyallahu anhin babası Ebu Kuhafe o sıralar yüz yaşında, bembeyaz bir ihtiyardı ama iman etmemişti.

Ebu Bekir radiyallahu anh, babasının evine gidip onu aldı ve Resûlullah aleyhisselamın yanına getirip önüne oturttu. Çok daha öncelerden itibaren onu tanıyan Efendimiz, Ebu Bekir radiyallahu anha dönerek, "Ebu Bekir, bu bembeyaz ihtiyarı niye buraya kadar getirdin, biz onun ayağına giderdik" buyurdu. O ise babasının Müslüman olmadığını kastederek, "bu hâliyle senin ayağına gelmesi daha uygundu ya Resûlallah" diye cevap vermişti ancak Peygamber aleyhisselamın ilk söylediği çok önemlidir: Biz onun ayağına giderdik.

Bu konuda din ayrımı yapılmaz. Fakat bu ayrım yapmama, Müslüman ihtiyar ile Müslüman olmayan ihtiyar arasında seviye farkı gözetilmediği manasına da gelmez.

Bütün bu derste bahsettiklerimiz ise anne için geçerli değildir. Yaşlılara hürmet, ihtiyara saygı... gibi kurallara anne dâhil edilemez. Bunların hepsi anne haricindeki diğer her yaşlı içindir. Anneyle ilgili 'yaşlıya hürmet, sevgi' türünden kurallar olmaz. Abdullah ibni Ömer radiyallahu anh Kâbe'de hac tavafı ederken bir adam görmüş; annesini bir küfenin içine koymuş ve onu tavaf ettiriyor. Hem tavaf ediyor hem de annesine saygıyla ilgili şiir okuyormuş. Karşısında Abdullah ibni Ömer'i görünce ona, "annemi bu kadar eziyetle hacca getirdim, zor şartlarda tavaf ettiriyorum; helalliğimi aldım sayılır mı?" diye sormuş.

Abdullah ibni Ömer'in cevabı ibretle doludur: "Vallahi senin yaptığın, onun seni doğururken bir 'ah' edişine bile denk değildir. Çünkü o seni karnında taşıırken yaşayacağın günleri bekliyordu, sen ise bugün-yarın ölecek diye anneni taşıyorsun."

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.